

A falun élő értelmiségről

Az értelmiség letelepedése falun

Folyamatos ugyan az értelmiség falun történő letelepedése, de uteme nem tart lépést a helyi igényekkel. A felmérés adatai szerint a falun dolgozó értelmiségiek 21,6%-a saját házában lakik, 34,6%-a szolgálati lakással rendelkezik, 21,2%-a bérlő és 22,6%-a nem rendelkezik a községben semmilyen címen lakással, így mindennap utazik munkahelyére, ami a megye területén mintegy 600 főt érint. Ez a körülmény hátrányosan befolyásolja a községek életét, fejlődését. A tennivalók nem férnek bele a hivatalos munkaidőbe, mert az élet korábban kezdődik, mint a hivatalos munkaidő és annak végénél később szűnik meg. Ez pedig az ott dolgozó értelmiségiek állandó jelenlétét igényli, ami egyet jelent a helybenlakással, a községben történő végleges letelepedéssel.

A falun dolgozó értelmiségiek letelepedését nagymértékben gátolja a kedvezőtlen lakáshelyzet, és annak kedvezőtlen volta nemcsak azt jelenti, hogy a községekben kevés a lakás, hiszen a falun dolgozó értelmiség 77,4%-a valamilyen címen valamilyen lakással rendelkezik. A lakáshiány mellett jelentős probléma, hogy a rendelkezésre álló lakások viszonylag kis hányada felel meg a mai korszerű igényeknek és ezek a lakások sem oszlanak meg arányosan a községek között.

Székely Sándor is kinn laknak munkahelyükön Fábiansbestyénben, csakhogy egy szoba-konyhas lakásban nyolcadmagukkal, és ez a 8 fős nagy család lényegében három családból tevődik össze. Ugyanígy kinn laknak Móricz Jenőék is, de hatan egy szoba-konyhas lakásban. Tóth Dénesek Mindszenta havi 400 Ft-ot fizetnek egy szobáért, de a munkahelyükön laknak. Ok pedig gátolják a munkahelyükön lakni. Az esetek többségében maga az orvos rendelő is az orvos, vagy más személy magántulajdonát képezi. Így személyi változás esetén maga a rendelő is kiesik az egészségügyi hálózatból. A falun dolgozó mezőgazdasági szakemberek jó része is ki-

utazik, vagy ott húzódik meg, ahol éppen lehetséges.

Az értelmiségiek lakásellátottsága községenként különböző, ennél fogva a munkahelyre naponta utazók sem oszlanak el arányosan. Csanytelekre az ott dolgozó 24 pedagógus közül 12-en utaznak naponta Csongrádról. Az algyői iskolához 25 nevelő jár ki naponta Szegedről. Mindszenta 50 nevelőre 3, a szegvári 28 nevelőre pedig mindössze 1 szolgálati lakás jut. Ezzel szemben vannak olyan községek is, ahol az értelmiségiek lakáshelyzete megoldottan tekinthető. Hogy az értelmiségiek lakáshelyzete melyik községben hogyan alakult, az nemcsak helyi adottság kérdése, hanem megoldási szándék, segítőkészség, mondhatnánk úgy is, hogy szemlélet kérdése is. Sok múlik azon, hogy melyik községben követnek el mindent ennek érdekében, vagy pedig esetleg utolsó jelentőségű ügynek tekintik.

Az egyes községek belső társadalmi élete, az értelmiséggel kapcsolatban uralkodó közhangulat, valamint a községi vezetők jó, vagy rossz munkamódszere is nagymértékben tudja elősegíteni, vagy hátráltatni az értelmiségiek falun történő végleges letelepedését. Az ilyen szempontból kedvező helyeken az ott dolgozó értelmiségiek fő gondja nem az, hogy hogyan tudnának elkerülni a faluból, hanem mindent elkövetnek maguk is az ottani élet és munkakörülmények megjavítása érdekében és ahol az az igyekezet találkozik a helyi szervek segítőkészségével, ott előbb vagy utóbb meg is oldódik a problémák. Az ilyen helyeken azok az értelmiségiek, akiknek ehhez lehetőségük van, saját erőből is jgyekveznek lakást építeni.

Jelenleg 24 falun élő értelmiségi rendelkezik lakásépítési célra igénybevett OTP hitellel. Az utóbbi 5 év alatt Szentes járás községeiben 2 orvos és 5 pedagógus épített saját erőből családi házat. Ugyanezen idő alatt rajtuk kívül még 8 pedagógus építkezett, de nem a községben, hanem valamelyik városban. A városi élet vonzóereje, a gyerekek taníttatásának könnyebbége és egyéb körülmények ma még komoly vonzóerőt jelentenek — különösen azok számára, akik nem számolnak reálisan a napról-napra végbemenő változással, fejlődéssel. Pedig látni kell, hogy a ma és a jövő faluja már nem azonos a réggel.

Természetesen helytelen volna általában és egyértelműen azt kívánni a falun dolgozó értelmisegtől, hogy építsen házat a községben. Az anyagi lehetőségek, családi és egyéb körülmények ezt ma még viszonylag kevés ember számára teszik lehetővé még akkor is, ha egyre többen gépkocsit vásárolnak munkájuk és mozgásuk megkönnyítése érdekében. A tisztán állami erőből történő lakásépítkezések a községekre még nem terjedhetnek ki. A társasház és szövetkezeti jellegű lakásépítkezések azonban szükséges, hogy ott is meginduljanak, ahogy kibontakoznak az ilyen értelmű igények, és a népgazdaság helyzete ezt lehetővé teszi. Addig is fokozottabban kell felhasználni ilyen célra a községek helyi erőforrásait és lehetőségeit, valamint a termelőszövetkezetek anyagi alapjait. A helyi igények kielégítésére, bármennyire is szűkek a lehetőségek, talán mégsem indokolt az, hogy az értelmiségiek ilyen irányú igényei mindig a sor végén legyenek. Mindenütt alaposan meg kell vizsgálni a szolgálati lakások és szolgálati szobák növelésének lehetőségeit még a község anyagi erejének e célra történő fokozottabb felhasználása árán is.

A szövetkezeteknek módjukban áll saját erőből, sőt még állami hitellel is lakásokat építeni a mezőgazdasági szakemberek részére. A megye erre az évre 10 hiteltörténi szolgálati lakás építésére kapott keretet. Sajnos — szövetkezeteink még ezt sem vették teljes mértékben igénybe. Különösen a már megerősödött termelőszövetkezeteknek sokkal nagyobb gondot kellene fordítaniok a lakásépítésre, mert csak ezen keresztül tudhatják biztosítani véglegesen szakemberellátottságukat. Végeredményben a falun élő értelmiségnek saját magának, velük együtt a községek vezetőinek, valamint a termelőszövetkezeteknek is fokozniuk kell az olyan irányú tevékenységüket, mely előbbre viszi a végleges letelepedés megoldását, mert ez egyben egyik fontos előfeltétele a falu egészséges és gyors ütemű fejlődésének.

Vannak kritikus pontok

Szeged közlekedéséről

A Dél-Magyarországnak a Csongrád megyei Balesetelhárítási Tanács legutóbbi üléséről szóló cikke készített arra, hogy néhány megjegyzést tegyék Szeged közlekedési problémáival kapcsolatban. Hivatottnak erre csak annyiban érzem magam, hogy a közlekedés bizonyos területeivel foglalkozom és szegedi lakos vagyok. A közlekedési balesetek mindennaposágát és azok szomorú következményeit nem áll szándékomban ecsetelni, de szeretném feltenni a kérdést: a közlekedési balesetek megelőzése érdekében megtesznek-e mindent Szegeden az illetékesek? Erre a kérdésre — eléggé nem sajnálható módon — nem lehet egyöntetű »igen«-nel válaszolni. Lássunk talán néhány példát, miért?

Forgalmi káosz

Közismert a forgalmi káosz a posta-Boszorkánykőnyha sarkon. Biztonsággal e keresztelődésben áthaladni — főként csúcsidőben — igen nehéz mind gépjárművel, mind pedig gyalogosan. A KRESZ előírásainak maximális betartása mellett is igen kényes helyzetbe kerülhet az ezen a ponton áthaladó gépjármű vezetője — pláne, ha a hid felől jön. Városunk eme, forgalmi szempontból rendkívül kritikus pontjának problémáit generálisan meg lehetne oldani automatikus vezérlésű forgalomirányító lámpákkal. Tisztában vagyok egy ilyen berendezés építési költségeivel, de szeretném felhívni az illetékesek figyelmét, hogy mindennap levegőben lógott a súlyos baleset veszélye.

Hasonló a helyzet a járásbírószág sarkán a Petőfi telep közlekedő villamosokkal kapcsolatban. Szinte csodának tekinthető, hogy ezen a ponton — tudomásom szerint — még nem történt halálos baleset. Talán erre várunk és azután végre ellátjuk ezt a pontot két, a villamos keresztforgalmát jelző villogólámpával? Nyilvánvalóan abszurd a feltevés, de a kérdés annál realisabb: mikor gondolnak illetékesek a lámpák felállítására? A tükör itt is — épp úgy, mint a postával szemközti sarkon — ottmaradhatna felszerel-

ve, abban a szerepben, mint eddig: idegenforgalmi látványosságként. Mert azt minden szegedi gépjárművezető tudja, hogy a tükör forgalmi informatív értéke a nullával egyenlő.

Balesetveszély!

Meghökkenítő szegedi specialitás az úttestek napközbeni locsolása. Azért meghökkenítő, mert a Köztisztasági Vállalat autói lelkesen és önfeláldozóan, túlnyomórészt a pormentes burkolatú utakat locsolják. Szörnyű gyanúm, hogy az illetékesek közül senkinek sem jut eszébe választ adni arra a kérdésre, hogy miért kell ezt csinálni? A pormentes burkolatú utak napközbeni locsolása nem tekinthető másnak, mint szándékosan előidézett balesetveszélynek, ugyanis bizonyos idő szükséges ahhoz, hogy a gépjárművezető a minden átmenet nélkül következő nedves útszakasz vezetési követelményeinek megfelelően pszichikailag átállítsa magát. Ezért hibás az az ellenérvelés, hogy esőben is tudnak közlekedni a járművek. Ekkor ugyanis már eleve úgy indul a gépjárművezető újtárra, hogy csak nedves útra számíthat és ennek megfelelően tevékenységét bizonyos, speciális óvatossági ritmus motíválja. Szögezzünk le valamit világosan: a pormentes burkolatú úttestek éjszakai lemosása alapvető higiéniai követelmény. Napközbeni locsolásuk viszont felesleges és veszélyes pazarlás.

Jó lenne tudni, hogy illetékesek — külföldi és budapesti példákra való hivatko-

zás nélkül — mikor látják be végre ezt?!

Törnek a rugók

Szeged úthálózatának nagy része — sajnos — szomorú képet fest. Reprezentatív sugárútjaink (Április 4 útja, Kossuth Lajos sugárút, Tolbuhin sugárút) burkolata múlt századbeli igényeket kielégítő. Minthogy ezek korszerűvé tétele hatalmas beruházást igényel, érthető, hogy ez a munka késik. Annál érthetlenebb, hogy a már meglévő korszerű úttestek állapotával az illetékesek keveset törődnek. A víz- és villanyvezetékek bekötésénél, javításánál az érdekelte vállalatok szemrehányás nélkül felbontják az úttestet és a munka befejeztével, ugyancsak szemrehányás nélkül, otthagyják az éppencsak betemetett árkokat. Heteken, hónapokon keresztül zökkennek a járművek, törnek a rugók, de a helyreállítást illetően nem történik semmi. Kapcsolatos kérdésem az, hogy manapság (s itt hivatkozhatnék úrhajókra, elektronikus számológépekre stb.) még mindig nincs mód, technikai lehetőség az úttestet azonosra időt álló kijavítására? Illetékeseknek javasolnám, hogy egyszerű vegyék szemügyre ilyen szempontból útjainkat. De ne Volgán — Trabanton!

S végül szíves elnézést kérek az illetékeseknek a kemény és itt-ott ironikus hangnadról. De azt az emberfeletéért, értékeinkért való aggodalom, az egyszerű szegedi lakosnak a szocialista Szeged építéséért és fejlesztéséért érzett felelősége és szeretete sugallta.

M. D.

MUNKAÜGYI TANÁCSADÓ

Élelmezési költség, kiküldetés és külszolgálat

A kiküldetésben (külszolgálatban) levő dolgozónak az élelmezésével kapcsolatos költségei fedezésére a távollét időtartamára élelmezési költség jár. Ezt a 113/1951. (V. 27.) MT. számú rendelettel módosított 33/1951. (I. 31.) M. T. számú rendelet szabályozza, melynek alapján ismertetjük, hogyan alakul az élelmezési költség, kiküldetés és külszolgálat esetén.

Kiküldetésnek, illetve külszolgálatnak csak az az eset tekinthető, amikor a dolgozó állandó telephelyétől (munkahelyétől) munkavégzés céljából van távol. Erre az időre más élelmezési költség számolható el kiküldetés és más külszolgálat esetén.

A kiküldetés napi díj — amely az élelmezési költség fedezésére szolgál — 31 forint, ez 24 órai távollétre jár. Huszonnégy órát meg nem haladó távollét esetén, ha annak időtartama 8 óránál kevesebb, élelmezési költség nem számolható fel. Ha a távollét 8 óránál több, de 12 óránál kevesebb, akkor az élelmezési költség fele (15 forint 50 fillér) illeti meg a dolgozót, ha pedig 12 óránál több, akkor a teljes élelmezési költség (napidíj) felszámítható. Huszonnégy órát meghaladó kiküldetés esetén minden 24 óra távollét után teljes napidíj, a fennmaradó időre, ha az idő 12 óránál kevesebb, a napidíj fele összegét, ha 12 óránál több, akkor a teljes összeget lehet felszámítani.

A külszolgálati napidíj a fentiekől eltér, mert itt az élelmezési költségek attól függően változnak, hogy a dolgozó aznap visszatér-e a munkahelyére, vagy nem, illetve ha igen, akkor távolléti ideje meghaladja-e a 10 órát. Ha a külszolgálatban levő dolgozó aznap lakóhelyére nem tud visszatérni, napidíja 19 forint, ha aznap visszatér, de a távolléte 10 órát meghaladja, akkor 12 forintot számíthat fel. A »nap« megjelölés alatt naptári napot kell

érteni. Így, ha a dolgozó távolléte a 10 órát meghaladja és nem »aznap«, hanem éjfél után, tehát másnap tér vissza telephelyére, jogosult az egy napra járó külszolgálati napidíjra.

Vezető állásban, illetve irányító munkakörben dolgozók napidíját is az ismertetett szabályok szerint kell elszámolni, azaz az eltéréssel, hogy kiküldetésnél 37, külszolgálatnál 23, illetve 15 forintot kell alapul venni.

★

Mikor csökkenthető a személyi alapbér?

A munkaügyi miniszter 132/1961/23. MUM számú utasítása megváltoztatta a vállalati dolgozók személyi alapbérének megállapítására, illetve csökkentésére vonatkozó előző rendelkezést, amelynek értelmében a vállalat igazgatójának mérlegelésétől függött a dolgozó személyi alapbérének — munkakörre előírt bértétel határai között történő — emelése vagy csökkentése.

A hivatkozott utasítás értelmében ugyanis a dolgozó személyi alapbérének megállapításához és megváltoztatásához a szakszervezeti bizottság egyetértése szükséges. A rendelkezés azt is előírja, hogy a dolgozó személyi alapbéré és munkakörére megállapított bértétel határai között akkor csökkenthető, ha a dolgozó munkájában figyelemzetés ellenére mulasztást követ el, s ha az elkövetett hibák vagy mulasztások olyan súlyosak, hogy végzett munkáját a korábban alacsonyabbra kell értékelni. Apró mulasztások esetében tehát a »bércsökkentés« nem kerülhet sor.

Az igazgató intézkedésében a bércsökkentés okát is fel kell tüntetni. A dolgozó az igazgató által megállapított munkabércsökkentés ellen a vállalati egyeztető bizottsághoz fordulhat panasszal.

Dr. K. J.

Mandrin kapitány

Olasz-francia film

Színes, romantikus, kalandfilm ez is, akárcsak a nemrég látott Cartouche és a múlt héten játszott Udvari bolond meszerű és ironikus hangvételével szemben a Mandrin kapitány a történeti és társadalmi mozzanatok hangsúlyozza. Azt akarja, hogy a nézők komolyan vegyék. Igen ám, de a mai közönség már nem hisz ezekben a romantikus kalandfilmekben, nem tudja úgy látni őket, mint realista alkotásokat, sőt, azt várja tőlük, hogy ironikusan szemléljék meg önmagukat is, és szatirikusan ábrázoljanak. A Mandrin kapitány című olasz-francia filmnek, René Havard szövegkönyvének és Jean-Paul Le Chanois rendezésének az a legfőbb hibája, hogy erre nem képes. De a közönség ennek ellenére sem veszi komolyan azt, amit a filmen lát, noha el kell ismerni, hogy időnként jól szórakozik, sőt néha még izgul is Mandrin kapitányért, ezért az állandó veszélyben élő és legyőzhetetlen, ellenállhatatlan felfiért.

A film nagy rutinnal, nagy szakmai hozzáértéssel ké-

sztült. Az alkotók szemléletének, felfogásának említett hibáján kívül mesterségbeli, technikai szempontból szinte majdnem kifogástalan. Ennek, magától értetődően, megvan a maga jelentősége és hatása. Minden van ebben a filmen, ami szem — szájjal inger: látványos tömegverekedések, szép tájak és fővételék még szebb nők, izgalmas csatajelenetek, sőt néhol még humor is.

Mandrin kapitány szerepét a kitudó Georges Riviere játssza. A tehetséges színész azonban ebben a filmben nem elmélyült művészi játékkal, hanem inkább férfias külsejével hat. Ez ugyan nem növeli a film színvonalát, de a sikerbe feltétlenül jelentősen belezárk.

Nem kiemelkedő film, nem jelentős művészi alkotás tehát a Mandrin kapitány, sőt még a maga műfajában sem a legjobb. De el kell ismerni, hogy jó iparismunka, s tekintve, hogy a nyári meleg, ügylatszák, folytatódik, sikerre is számíthat. Kínikulában a közönség szereti az ilyen jellegzetesen kárikulái filmeket.

Születésnap alkalmából...

Juhász Gyulának ez a költeménye, melynek eredetijét a Somogyi Könyvtár őrzi, először a Délmagyarországi 1928. március 2-i számában, Herczeg Vilmos negyedszázados színészi jubileuma alkalmából jelent meg. Most a szegedi színház örökös tiszteletbeli tagjának 80. születésnapja alkalmából hasonmásban közöljük újra a költőbarát halhatatlanságot adó költeményt.

Herczeg Vilmosnak.

Ma teged illet dicshet, dicshetőség,
Kit nem tört össze a nagy, szent robot,
Ki maga vagy az erő és a bőség,
És minden kincsöd nekünk áldozod.

Hány este jöttél, hogy kőzör napoknak
Gondját és gyászát vörse el derűd,
Mig szavaid melegengették, ragyogtak,
Sú öröve, kedő szór asztala teremt.

Fluoronit is munkábam is sítáram,
C meanyi csobód és sővedés.
Milyen sok álom és arabó kevé.

De a művésznél még sines gazdagabb,
Ové az ország, ahol egyre szebben
Örök csosollyal mindig sít a nap!

Szeged, 1928 III/10 Juhász Gyula